

Research Paper

Sociological Study of the Impact of Extra-Group Social Capital on Political Culture (Case study: Political Elites in Khuzestan Province)

Ali Hasan Fard Baboli¹ - Abdul Reza Hashemi² Ahmadali Hesabi³

1. PhD Student, Department of Political Sociology, Shoushtar Branch, Islamic Azad University, Shoushtar, Iran

2. Assistant Professor, Department of Political Sociology, Shoushtar Branch, Islamic Azad University, Shoushtar, Iran

3. Assistant Professor, Department of Political Sociology, Shoushtar Branch, Islamic Azad University, Shoushtar, Iran

DOI: [10.22034/ipsa.2022.454](https://doi.org/10.22034/ipsa.2022.454)

Receive Date: 16 February 2022

Revise Date: 21 April 2022

Accept Date: 07 May 2022

©2021 by the authors. Licensee IPSA, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Extended Abstract

Introduction

It has been a little more than half a century since the study of political culture in Western societies and the origin of modern sociologists; it seems that the tendency to study this issue in Iran and the belief in its role in political developments has increased in the last decade. The development of political culture is a prerequisite for political development, and the political development of societies is always assessed by political culture.

As one of the earliest theorists in this field, Gabriel Almond defines political culture as a model of individual attitudes and orientations toward politics among members of a system (Sharif, 2002:27). Political culture itself can be divided into two mass political culture and the elites. Elite political culture deals with the attitudes, feelings, and behavioral patterns of those who have achieved active roles within the political system through the political employment workflow and have a direct impact on system outputs (Lucien Pai, 161: 2000). In Iran, likewise, there are two different perspectives on the elite political culture; as some researches such as Emami (2000) and Vardizadeh (2005) show that inappropriate political culture of elites is considered as one of the reasons of inaccessibility to political development. Saravani (2004) and Ebrahimabadi (2005) also in separate studies pointed to the revolution of elite political culture and believed in the revolution of the political culture of these political actors in society. Therefore, both groups consider political culture as a prerequisite to achieve the social development and prosperity. Such beliefs, attitudes, and affairs, on the other hand, represented as the underlying factors and constituents of political culture are influenced by various forms and aspects of socio-cultural and economic factors.

◆ — Corresponding Author:
Abdul Reza Hashemi, Ph.D.
E-mail: Abdorezahashemi@yahoo.com

It seems that one of the factors that can play a significant role in institutionalizing the political culture of the elite in society is social capital. Lynch and Kaplan have introduced social capital as a kind of capital accumulation and networks creating social solidarity, social commitment and finally a kind of individual self-esteem (Lynch and Kaplan, 1997: 307).

Social capital has three dimensions in recent studies: intra-group, extra-group and communication, with the concentrating on the extra-group dimension in the present study.

The components of extra-group social capital include generalized trust, formal and informal participation, and the amount of voluntary cooperation and extra-group communication networks with others. Extra-group social capital in Iran, due to its traditional context, has usually been inconspicuous because in societies where the traditional and cultural contexts are ethnic and tribal-based, people trust more in their own group and race and usually differentiates between themselves and the other, so the social capital within the group will be increased (Moeineddini et al., 2013). The erosion of social capital is mentioned as one of the crises and harms of Iranian society in lots of studies and the researchers believe that the restoration of social capital, especially the interrelation between the state and the nation, is an essential agent (Afshani & Jafari, 2016).

Khuzestan province, as one of the provinces rich in underground resources in Iran, has encountered many cultural, economic and social problems. According to Bastani and Razmi (2014), Khuzestan province is ranked 16th in terms of the social capital in the country. It is assumed that the extra-group social capital in Khuzestan province is at the extremely low level due to its tribal and ethnic structure, so that many people in their social and political relationships rely more on intra-group relations and place a boundary between themselves and the other, which, in addition to increasing social solidarity and unity among the people, has dominated this intra-group culture at high levels of elites political culture and power in the province. Therefore, according to the present article, we have sought to investigate the relationship between extra-group social capital and political culture of the elites in Khuzestan. The selected theoretical framework in this study can also be drawn as follows:

Table (1). Summarized theoretical framework

Variable	Dimensions/theorist	Components & theorists	Variable	Dimensions/theorist
Social capital	Intra-group Patnam	Trust Coleman, Bourdieu, Patnam	Political culture	Limited
		Coherence Durkheim		Indifferent
	Extra-group Patnam	Participation Durkheim		Actor
				Democrat
			Tesler	

Methodology

The present study was applied a quantitative approach and a survey method. All the ruling political elites (governor, governor deputies, parliamentarians, general managers and their deputies, heads of departments, general governors, mayors

and their deputies, and the sheriffs of different townships in Khuzestan province) in Khuzestan province are selected as statistical population (N=448). A sample of 214 people was selected based on Krejcie and Morgan table using available sampling method (voluntarily). The required data were collected using a questionnaire. Face validity was evaluated. Cronbach's alpha coefficient was used to verify the reliability of the spectra in the questionnaire.

Results & Discussion

The results showed the moderate level of extra-group social capital (61.78) and the middle average of political culture (19.64). The results also showed that there is a positive and significant relationship between dimensions of social capital (trust, cohesion and extra-group participation) and political culture ($r=/.514$). In general, it can be said that extra-group social capital can bring some changes in the political culture of the society. The following correlation matrix table examines the relationship between variable dimensions of social capital and political culture.

Table (2). Matrix Zero order correlation between dimensions of independent variable and political culture

TOTAL INDEX OF EXTRA-GROUP SOCIAL CAPITAL	OUT-OF-GROUP PARTNERSHIP	EXTRA-GROUP TRUST	EXTRAGROUP COHESION	VARIABLE
			**0/435	EXTRA-GROUP TRUST
		**0/412	**0/406	OUT-OF-GROUP PARTNERSHIP
	0/363**	*0/438	**0/398	TOTAL INDEX OF EXTRA-GROUP SOCIAL CAPITAL
*0/514	0/363**	**0/488	**0/328	ELITE POLITICAL CULTURE

The results of table 1 show that there is a significant relationship between extra-group trust and elite political culture, so that as the extra-group trust increases, the amount of elite political culture will increase. As the significance level of this variable is below 0.5, there is a significant relationship between extra-group participation and political culture. In another words, with the increase of extra-group participation, the level of elite political culture will be increased. The results of the hypothesis regarding the relationship between extra-group social capital and elite political culture show that there is a positive and significant relationship between these two variables because the significance level of this hypothesis is below 0.5, so the above hypothesis is confirmed.

Conclusion

Political culture entered the political literature in the 1980s. Many theorists, considering their cultural and social context, sought to justify and interpret this phenomenon in the historical context of society. Extra-group social capital is one of the factors that can profoundly affect political culture. Social capital generally refers to the quantity and quality of social relationships that an individual establishes with other members of society. This paper empirically investigated

the relationship between social capital and political culture among Khuzestan political elites.

The results of descriptive research showed that out of 214 participants, 193 (2.90%) were male and only 21 (8.9%) were women. Also, out of 214 members, 127 (3.59%) had a master degree, 49 (9.22%) were undergraduate and only 8.17% had Ph.D. degrees. The results also showed that out of 214 participants, 156 (9.72%) had a third-level job position including governors, mayors and their deputies, heads of departments. 54 (2.25%) of the sample were placed at the second level of job position including the general managers of executive agencies and their deputies. Finally, only 4 (1.9%) of the sample were in the first level of job position including governors, governor deputies, and parliamentarians.

The findings regarding research hypotheses showed that there is a significant relationship between all aspects of social capital (trust, cohesion and participation) and political culture, so that as trust, cohesion and participation of elites increase, the level of political culture will be increased.

There is a significant relationship between extra-group cohesion and political culture among the ruling political elites in Khuzestan province. Accordingly, whenever elites at the macro level of management have sufficient coherence in their decision-making and actions, the indicators of political culture among them will be improved. The more cohesion is among individuals in a political group, the more democratic and active the elites and members of that group will be. According to Putnam, social capital plays an important role in participatory and democratic political culture, and also points to the significant role of resources such as norms, networks and trust in the improvement of civil society which in turn, promotes cooperation, cohesion, security and participation.

The findings of this study are consistent with the theory of Granovetter weak ties. Granovetter believed that coherent relationships among members of a group lead to poor relations with members of external groups and reduce social capital; and in contrast, weak intra-group ties create relationships with individuals and external groups and lead to the creation of social capital (Cybert, 2001).

The results of this study are in line with the findings of Bandois (2011), Ahmadi Namaki (2013), Rahbar Ghazi et al. (2016), Jutter and Hindles (2012). As there is a significant relationship between extra-group trust and political culture among political elites in Khuzestan province, it can be concluded that trust is an essential factor in political elites at macro-level management. When political elites have full confidence in each other, they can perform their duties properly, are more obligated to the rules of the political game, extremely observe the cultural patterns of society, behave more democratically in political behaviors and decision-making, become more tolerant and finally, become more sensitive to the political destiny of their community.

Regarding the significant relationship between extra-group participation and political culture of the ruling elites in Khuzestan province, if political forces and elites participate in society and responsibilities and interfere in political decision-making, they feel more unified with the goals and desires of their political community. Greater participation of individuals in their responsibilities paves the

way for their social and political development and their further adherence to the patterns of predetermined political culture. Such individuals will generally be more democratic and active in their approaches and ultimately have less political indifference towards those who do not interfere in social affairs. It can also be said that the more social capital increases among citizens in a society, the more they try to make more distance from a limited and subsequent political culture and move towards a participatory political culture. Society, along with economic development and progress, requires the promotion of social capital within the group into extra-group social capital; in other words, the trust and solidarity that exists among friends, families, and tribes should be promoted to the society.

Keywords: Political Culture, Extra-Group Social Capital, Trust, Participation, Cohesion.

References:

- Afshani, A., & Jafari, Z. (2016). The relationship between social capital and hope in the future among Yazd University Students. *The Journal of Social Sciences*, 25(73), 92-115.
- Pie, L. (2001). Crises and sequences in political development. Translated by Gholamreza Sarwari, Tehran, publication of Steering Studies.
- Sharif, M. (2002). The quiet revolution, an income on the evolution of political culture in Iran, Tehran, Andeineh.
- Moeineddini, J., Sanatkah, A., & Dadkhahfar, M. (2013). Extra-group social capital and its effective factors among citizens of Kerman. *Urban Sociological Studies*, Third Year. (6), 57-80.
- Lynch, J. & Kaplan, G. (1997). Understanding how inequality in the distribution of income effect health. *Journal of Health Psychology*, 2, 297-314.
- Seibert, S. E., Kraimer, M. L., & Liden, R. C. (2001). A social capital theory of career success. *Academy of management journal*, 44(2), 219-237.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

بررسی جامعه‌شناختی تأثیر سرمایه اجتماعی برون‌گروهی بر فرهنگ سیاسی؛ مطالعه موردی نخبگان سیاسی استان خوزستان

علی حسن فرد بابلی^۱ - عبدالرضا هاشمی^۲ - احمدعلی حسینی^۳

۱. دانشجوی دکتری گروه جامعه‌شناسی سیاسی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران

۲. استادیار گروه جامعه‌شناسی سیاسی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران

۳. استادیار گروه جامعه‌شناسی سیاسی، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران

لینک گزارش نتیجه مشابهت‌یابی: https://hamyab.sinaweb.net/Ci_result/apidetails/94BBE501EDF439EC/11%

 20.1001.1.1735790.1400.17.1.6.2

چکیده

تجربه بسیاری از کشورهای پیشرفته و توسعه‌یافته، حاکی از این است که نخبگان سیاسی حاکم در فرایند تصمیم‌گیری برای امور و اداره کشور، تأثیر چشمگیری بر فرایند توسعه دارند. توسعه‌یافتگی از پیامدهای ثابت در جامعه است که این امر خود، متأثر از فرهنگ سیاسی نخبگان سیاسی تصمیم‌گیرنده است، در این بین، عوامل زیادی در تعیین فرهنگ سیاسی تأثیرگذارند که سرمایه اجتماعی برون‌گروهی، از مهم‌ترین این عوامل به‌شمار می‌آیند. این پژوهش با رویکرد کمی و به‌صورت پیمایشی، رابطه بین سرمایه اجتماعی برون‌گروهی و فرهنگ سیاسی نخبگان سیاسی استان خوزستان را بررسی کرده است. برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری در دسترس (داوطلبانه) استفاده شده است؛ به این ترتیب که ۲۱۴ نفر از نخبگان سیاسی استان خوزستان براساس جدول مورگان، به‌عنوان نمونه انتخاب شدند و برای سنجش متغیرها (فرهنگ سیاسی و سرمایه اجتماعی برون‌گروهی) از پرسش‌نامه پژوهشگرساخته استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که میزان سرمایه اجتماعی برون‌گروهی در حد متوسط (۶۱/۷۸) و میانگین فرهنگ سیاسی نزدیک به متوسط (۶۴/۱۹) بود. همچنین، نتایج نشان می‌دهد که بین ابعاد سرمایه اجتماعی (اعتماد، انسجام، و مشارکت برون‌گروهی) با فرهنگ سیاسی، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (F=۰/۵۱۴). به‌طور کلی می‌توان گفت، سرمایه اجتماعی برون‌گروهی می‌تواند باعث ایجاد تغییراتی در فرهنگ سیاسی جامعه شود.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۲۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۱/۲/۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۲/۱۷

نوع مقاله: پژوهشی

واژگان کلیدی:

فرهنگ سیاسی، سرمایه اجتماعی برون‌گروهی، اعتماد، مشارکت، انسجام

- نویسنده مسئول:

عبدالرضا هاشمی

پست الکترونیک: (Abdorezahashi@yahoo.com)

مقدمه

از شروع مطالعه فرهنگ سیاسی در جوامع غربی و خاستگاه جامعه‌شناسان مدرن، کمی بیش از نیم قرن می‌گذرد؛ به نظر می‌رسد، در دهه اخیر، گرایش به مطالعه این مقوله در ایران و اعتقاد به نقش آفرینی آن در تحولات سیاسی، سیر صعودی داشته است؛ درحالی‌که توسعه‌یافتگی فرهنگ سیاسی، شرط لازم توسعه سیاسی است و توسعه سیاسی جوامع، همواره با فرهنگ سیاسی سنجیده می‌شود.

نظریه پردازان مختلف، تعابیر متفاوتی درباره مقوله فرهنگ سیاسی مطرح کرده‌اند؛ به‌عنوان نمونه، گابریل آلموند^۱، به‌عنوان یکی از نخستین نظریه‌پردازان در این زمینه، فرهنگ سیاسی را مدلی از نگرش‌ها و جهت‌گیری‌های فردی به سیاست در میان اعضای یک نظام تعریف کرده است (شریف، ۱۳۸۱: ۲۷). لوسین پای^۲ نیز بر این نظر است که فرهنگ سیاسی، مجموعه‌ای از بازخوردها، باورها، و عواطف است که روند سیاسی را تنظیم، و اصول و قواعد تعیین‌کننده‌ای را مشخص می‌کند که بر رفتار نظام سیاسی حاکم است (پای، ۱۳۷۰: ۲۲). فرهنگ سیاسی، خود می‌تواند به دو فرهنگ سیاسی توده و نخبگان تقسیم شود. فرهنگ سیاسی نخبگان با ایستارها، احساسات، و الگوهای رفتاری کسانی سروکار دارد که درون نظام سیاسی، از طریق گردش کار ویژه استخدام سیاسی، به نقش‌های فعالی دست یافته‌اند و بر برون‌دادهای نظام تأثیر مستقیمی دارند (لوسین پای و همکاران، ۱۳۸۰: ۱۶۱).

این نوع فرهنگ با توجه به بستر و فضای اجتماعی و فرهنگی جوامع، متفاوت است. در جامعه ایران نیز دو نوع دیدگاه متفاوت درباره فرهنگ سیاسی نخبگان وجود دارد؛ به‌گونه‌ای که برخی از پژوهش‌ها مانند امامی (۱۳۷۹) و وردی‌زاده (۱۳۸۴) بر این نظرند که فرهنگ سیاسی نامناسب نخبگان، یکی از عوامل عدم دستیابی به توسعه سیاسی است. برخی دیگر از پژوهش‌ها، مانند سراوانی (۱۳۸۳) و ابراهیم‌آبادی (۱۳۸۴) نیز به تحول فرهنگ سیاسی نخبگان اشاره کرده و قائل به تحول فرهنگ سیاسی این گروه از کنشگران سیاسی جامعه هستند؛ بنابراین، هردو گروه، مقوله فرهنگ سیاسی را از پیش شرط‌های رسیدن به توسعه و رفاه جامعه به‌شمار می‌آورند. افزون‌براین، برخی باورها و ملاحظات، به‌عنوان عناصر و مؤلفه‌های زیربنایی فرهنگ سیاسی، تحت تأثیر عوامل اجتماعی-فرهنگی و اقتصادی، شکل‌ها و ظواهر گوناگونی به خود می‌گیرند.

به نظر می‌رسد، یکی از عواملی که می‌تواند در نهادینه شدن فرهنگ سیاسی نخبگان در

1. Gabriel Almond

2. Lucien Pie

جامعه نقش بسزایی داشته باشد، سرمایه اجتماعی باشد. لینچ و کاپلان^۱، سرمایه اجتماعی را نوعی انباشت سرمایه و شبکه‌هایی معرفی کرده‌اند که همبستگی اجتماعی، تعهد اجتماعی، و در نتیجه، نوعی عزت نفس را در افراد به وجود می‌آورند (لینچ و کاپلان، ۱۹۹۷: ۳۰۷). در نظریه سیاسی-اجتماعی، مقوله سرمایه اجتماعی، که به نظریه سوسیالیستی یا راه سوم معروف است، به جای تمرکز بر فرد یا دولت، به فضای مدنی بین این دو مؤلفه، توجه می‌کند. نقطه شروع در این نظریه آن‌گونه که لیبرال‌ها تأکید می‌کنند فرد و شهروند شایسته یا آن‌گونه که سوسیالیست‌ها و سوسیال دموکرات‌ها فکر می‌کنند، دولت برابری طلب نیست، بلکه فضای مدنی است (آرنیل، ۲۰۰۶). در واقع، بسیاری از پژوهشگران بر این نظرند که سرمایه اجتماعی، نسخه جامعه‌شناختی دیدگاه جامعه مدنی است و برخلاف ایدئولوژی‌های رقیب و نسخه فلسفی و سیاسی آن، پدیده‌ای قابل اندازه‌گیری است که پاتنام سعی کرد آن را به‌عنوان مفهومی تأثیرگذار در قلمرو سیاسی اندازه‌گیری کند (آرنیل، ۲۰۰۶).

در پژوهش‌های جدید، سرمایه اجتماعی به سه بعد درون‌گروهی، برون‌گروهی، و ارتباطی تقسیم شده است که در این پژوهش، بعد برون‌گروهی آن مدنظر است.

مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی برون‌گروهی، در بردارنده اعتماد تعمیم‌یافته، مشارکت رسمی، و غیررسمی، و میزان همکاری‌های داوطلبانه و شبکه‌های ارتباطی برون‌گروهی با دیگران است. در جامعه ایران نیز با توجه به بافت سنتی آن، معمولاً سرمایه اجتماعی برون‌گروهی پایین بوده است؛ زیرا، در جوامع دارای بافت سنتی و بستر فرهنگی قومی و قبیله‌ای، اعتماد افراد به گروه و قومشان بیشتر است و معمولاً تمایزی بین خود و دیگری قائل می‌شوند و همین امر، زمینه افزایش سرمایه اجتماعی درون‌گروهی را فراهم می‌کند (معین‌الدینی و همکاران، ۱۳۹۲). بسیاری از پژوهشگران در پژوهش‌هایشان، فرسایش سرمایه اجتماعی را یکی از بحران‌ها و آسیب‌های جامعه ایران به‌شمار آورده و بر این نظرند که ترمیم سرمایه اجتماعی، به‌ویژه ارتباط متقابل بین دولت و ملت، ضرورت اساسی دارد (افشانی و جعفری، ۱۳۹۵).

براین اساس، در صد سال اخیر، تلاش‌های فراوانی برای استقرار نهادهای دموکراتیک در کشور انجام شده است، ولی در حفظ و تداوم این نهادها، موفقیت چندانی به‌دست نیامد و پژوهش‌های فراوان انجام‌شده در این باره، بیشتر بر تأثیر ساختارهای سیاسی و اقتصادی این

1. Lynch and Kaplan

پدیده متمرکز شده‌اند. این درحالی است که به نظر می‌رسد، عوامل دیگری نیز بر این جریان تأثیرگذار بوده‌اند که ازجمله آن‌ها می‌توان به زمینه فرهنگی و فرهنگ سیاسی جامعه و ارتباط سرمایه اجتماعی اشاره کرد که امروز بیش از پیش توجه کنشگران سیاسی و نظریه‌پردازان را به خود جلب کرده است؛ ازاین‌رو، این عوامل، ضرورت توجه به مقوله سرمایه اجتماعی برون‌گروهی و نقش آن در فرهنگ سیاسی را دوچندان کرده است.

افزون‌براین، استان خوزستان، به‌عنوان یکی از غنی‌ترین استان‌های ایران (به‌دلیل منابع زیرزمینی) با مشکلات فراوان فرهنگی، اقتصادی، و اجتماعی روبه‌رو بوده است. براساس نتایج پژوهش باستانی و رزمی (۱۳۹۳) استان خوزستان به‌لحاظ رتبه‌بندی استان‌ها در زمینه سرمایه اجتماعی، جایگاه ۱۶ را کسب کرده است. فرض بر این است که میزان سرمایه اجتماعی برون‌گروهی در این استان به‌دلیل ساختار طایفه‌ای و قومی آن، به‌شدت پایین است؛ به‌گونه‌ای که بسیاری از افراد در روابط اجتماعی و سیاسی خود، بیشتر بر روابط درون‌گروهی تکیه می‌کنند و مرزی بین خود و دیگری قائل می‌شوند که همین امر، افزون‌بر افزایش همبستگی‌های اجتماعی و یگانگی بین مردم، سبب شده است که در سطوح بالای قدرت سیاسی استان، این نوع فرهنگ درون‌گروهی، بر ساختار قدرت و فرهنگ سیاسی نخبگان نیز تأثیرگذار باشد؛ بنابراین، در مقاله پیش رو، در پی بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی برون‌گروهی و فرهنگ سیاسی نخبگان خوزستان بوده‌ایم.

۱. پیشینه پژوهش

ادریسی و همکاران (۱۳۹۸) با انجام پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و نگرش به فرهنگ دموکراتیک در بین شهروندان شهرستان سمنان» رابطه بین سرمایه اجتماعی و نگرش به فرهنگ دموکراتیک را در بین شهروندان سمنانی بررسی کرده‌اند. یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که با افزایش سرمایه اجتماعی، سواد رسانه‌ای، و جهان‌گرایی، نگرش به فرهنگ دموکراتیک، پذیرفته‌تر می‌شود و برعکس.

حاجی‌زاده (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و نگرش به دموکراسی در بین دانشجویان» نشان داده است که بین نوع اعتماد دانشجویان، مشارکت در نهادهای مدنی، شبکه‌های اجتماعی و اعتماد متقابل، و نگرش به دموکراسی، رابطه معناداری وجود دارد.

رهبر قاضی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر

فرهنگ سیاسی مشارکتی» نشان داده‌اند که بین سرمایه اجتماعی شناختی شرکت‌کنندگان و فرهنگ سیاسی مشارکتی، رابطه معناداری وجود دارد. به بیان روشن‌تر، نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی شناختی بر فرهنگ سیاسی مشارکتی تأثیرگذار است و اندازه فرهنگ سیاسی مشارکتی را افزایش می‌دهد.

احمدی و نمکی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «سرمایه اجتماعی و نوع دموکراتیک فرهنگ سیاسی» به این نتیجه رسیده‌اند که برخی از شاخص‌های سرمایه اجتماعی، مانند اعتماد و مشارکت، تأثیر مثبت بر فرهنگ سیاسی دموکراتیک داشت و برعکس، شاخص اعتماد به نهادها تأثیر منفی‌ای بر افزایش این ارزش‌ها داشته و شاخص تمامیت مدنی، تأثیر معناداری بر شکل‌گیری یک تشکیلات نداشته است.

محمدی‌فر و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و فرهنگ سیاسی دانشجویان؛ مطالعه موردی دانشگاه اصفهان» به این نتیجه رسیده‌اند که بین فرهنگ سیاسی محدود، مشارکتی، و ثانویه با متغیر انسجام اجتماعی و فرهنگ سیاسی محدود، ثانویه و مشارکتی و متغیر امنیت اجتماعی، رابطه معناداری وجود دارد.

کوهن و همکاران^۱ (۲۰۱۷) در مطالعه خود با عنوان «فرهنگ سیاسی دموکراسی در قاره آمریکا» به این نتیجه رسیده‌اند که آینده مردم‌سالاری و دموکراسی در ایالات متحده، بر حمایت جمعی از نهادهای آن و ماهیت جامع شهروندی دموکراتیک تأکید دارد. مردم‌سالاری، زمانی می‌تواند پایداری و ثبات چشمگیری ایجاد کند که شهروندان، نظام را با وجود بدترین دشمنانش، به‌طور کلی مشروع و قابل تحمل بدانند. با این حال، هنگامی که این پایه‌های فرهنگی فرسایش می‌یابد، سرنوشت دموکراسی چندان روشن نیست.

کیربیش^۲ (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان «مشارکت سیاسی و فرهنگ سیاسی غیردموکراتیک در اروپای غربی، اروپای شرقی، و یوگسلاوی سابق»، براساس نظریه اینگلهارت، استدلال می‌کند که مردم در کشورهای توسعه‌یافته‌تر از نظر اجتماعی اقتصادی، به‌لحاظ سیاسی نیز فعال‌تر و انسانی‌تر هستند و گرایش‌های غیردموکراتیک در آن‌ها نیز به‌لحاظ سیاسی، کمتر فعال است. وی تأکید می‌کند که نتایج پژوهش‌های انجام‌شده نشان می‌دهد، شهروندان و زنان در کشورهای پساکمونیستی با فرهنگ سیاسی محدودتری نسبت به هم‌تایان

1. Chohen, Mollie, J., et.al.

2. Kirbish

غربی خود، به لحاظ سیاسی، کمتر فعال هستند و کمتر درگیر فرایندهای سیاسی می‌شوند. بنویدیس^۱ (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان «تأثیر سیاسی نخبگان بر فرهنگ سیاسی و نهادهای سیاسی بر تحکیم دموکراسی در آمریکای لاتین؛ مطالعه مقایسه‌ای کلمبیا و ونزوئلا»، میزان تغییرات در فرهنگ سیاسی نخبگان را -که ممکن است بیشتر از نهادهای سیاسی عمل کند- به‌عنوان یک رویکرد برای تبیین تحکیم دموکراسی در آمریکای لاتین (دو کشور کلمبیا و ونزوئلا) بررسی کرده است؛ زیرا، این دو کشور، به لحاظ دموکراسی، برعکس عمل کرده‌اند. در این چارچوب، نقش نخبگان سیاسی بسیار مهم است؛ زیرا آن‌ها فرصت و توانایی بیشتری برای شکل دادن به ساختار و عملکرد نهادهای کلیدی سیاسی دارند و بر نوع حکومت تأثیر می‌گذارند (البته برخلاف آنچه وجود دارد)؛ نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که هنگام اندیشیدن درباره الگوهای نوین فرهنگ سیاسی علاقه‌مند به مطالعه دموکراتیک در کشورهای توسعه‌یافته، باید توجه ویژه‌ای به نگرش نخبگان داشته باشیم.

گیلن، کورومینا، و ساریس^۲ (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان «سنجش مشارکت اجتماعی و جایگاه سرمایه جامعه در آن» به این نتیجه رسیده‌اند که مفهوم مشارکت سیاسی، اگرچه بسیار مهم است، اما در تعریف و اندازه‌گیری آن، هنوز ابهام‌های زیادی وجود دارد. یافته‌های این نویسندگان نشان می‌دهد که بین مشارکت افقی و عمودی، تفاوت‌هایی وجود دارد. همچنین، با توجه به این یافته‌ها، رابطه بین مشارکت عمودی و عناصر دیگر سرمایه اجتماعی، مانند اعتماد اجتماعی و اعتماد سیاسی، کم و ضعیف است.

در مجموع، پژوهش‌های فراوانی درباره فرهنگ سیاسی و سرمایه اجتماعی انجام شده است که بیشتر آن‌ها از اعتماد، هماهنگی، و مشارکت، به‌عنوان مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی استفاده کرده‌اند و همچنین، سرمایه اجتماعی، رابطه مهمی با فرهنگ سیاسی دارد.

۲. مروری بر نظریه‌های مطرح شده

۲-۱. فرهنگ سیاسی

اصطلاح «فرهنگ سیاسی» پس از جنگ دوم جهانی مطرح شده است؛ البته نخستین بار، گابریل آلموند، این واژه را در علم سیاست به کار گرفت (پای، ۱۳۷۳: ۱۷). لوسین پای، بر این

1. Benavides

2. Gillen, Coromina and Saris

نظر است که فرهنگ سیاسی، مجموعه‌ای از نگرش‌ها، باورها، و احساسات است که اصول و قاعده‌هایی را تعیین می‌کند که روند سیاسی را نظم می‌بخشد و بر رفتار نظام سیاسی مسلط است (پای، ۱۹۶۵: ۷).

لوسین پای بر این نظر است که مفهوم فرهنگ سیاسی می‌تواند در بررسی رابطه عوامل اقتصادی و اجتماعی با کنش سیاسی تأثیرگذار باشد. سیاستمداران با تجزیه و تحلیل فرهنگ‌های سیاسی مختلف، می‌توانند میزان سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای بخش‌های گوناگون اجتماعی را بهتر ارزیابی کنند و در نهایت، تغییرات مورد نظر را در سیاست‌های ملی، برنامه‌ریزی کنند (پای، ۱۳۷۰: ۴۰؛ به نقل از: مظلوم خداهشهری و همکاران، ۱۳۹۹).

به نظر آلموند، هر نظام سیاسی‌ای ضامن یک الگوی ویژه از جهت‌گیری به‌سوی کنش‌های سیاسی است، یا به بیان روشن‌تر، دارای یک قلمرو ذهنی منظم درباره سیاست است که به جامعه، ترتیب نهادها، و اتکای اجتماعی بر افعال فردی معنا می‌بخشد (آلموند، ۱۹۵۶: ۳۴). از دیدگاه او، در ارزیابی سطح فرهنگ سیاسی یک جامعه مفروض، چهار ضابطه را باید در نظر گرفت: نخست اینکه فرد درباره ملت، نظام سیاسی، تاریخ، قانون اساسی، و مانند این‌ها چه دانشی دارد؟ دوم اینکه درباره ساخت‌ها و نقش‌های نخبگان سیاسی گوناگون و خط‌مشی‌های سیاسی پیشنهادی، چه می‌داند و احساساتش در این باره چیست؟ سوم اینکه شخص چه نظر و قضاوتی درباره اجرای خط‌مشی در سطح پایین، ساخت‌ها، افراد، و تصمیمات درگیر در این فرایند صرف‌نظر از دانش و احساس — دارد؟ چهارم اینکه فرد، خودش را به‌عنوان عضوی از نظام سیاسی چگونه تصور می‌کند و درباره توانایی‌هایش چگونه فکر می‌کند؟ و چه هنجارهایی از مشارکت را می‌شناسد (پالمر و همکاران، ۱۳۶۷: ۱۰۱).

به بیان ساده‌تر می‌توان گفت، به نظر آلموند و وربا، فرهنگ سیاسی، سه بعد یا مؤلفه بنیادین دارد: ۱. بعد شناختی؛ ۲. بعد احساسی؛ ۳. بعد ارزش‌گذارانه. بعد نخست، معلومات و باورهای مردم و نخبگان، بعد دوم، موضع‌گیری‌های عاطفی و احساسی آنان، و بعد سوم، شیوه داور و قضاوت آنان در خصوص نظام سیاسی و مقررات، نقش‌ها، و ورودی و خروجی‌ها را بیان می‌کند (قوم، ۱۳۷۳). به این ترتیب، فرهنگ سیاسی، جهت‌گیری ذهنی ملت‌ها، گروه‌های اجتماعی یا افراد در مورد سیاست و تاحدی الگوهای رفتار سیاسی را شکل می‌دهد. نظام باورهای مذهبی، نمادهای بیانی، ارزش‌های اجتماعی، ادراک ذهنی از تاریخ و سیاست، ارزش‌های بنیادی و معرفت که محصول تجربه خاص تاریخی ملت‌ها و گروه‌هاست

و چارچوب بازخوردی و رفتاری که نظام سیاسی در آن جای گرفته است را می‌توان در مفهوم نسبتاً گسترده فرهنگ سیاسی جای داد (بشیریه، ۱۳۷۰: ۹).

به‌طور کلی می‌توان دو نوع آرمانی از فرهنگ سیاسی ارائه داد: (۱) فرهنگ سیاسی تابعیتی؛ و (۲) فرهنگ سیاسی مشارکتی. برخی ویژگی‌های فرهنگ سیاسی تابعیتی عبارتند از: (۱) پشتوانه رابطه عمودی قدرت است؛ (۲) مردم انتظار دارند که خود حکومت تمام امور را انجام دهد و در مقابل، توقع نخبگان سیاسی نیز این است که تمام مردم از آن‌ها اطاعت کنند؛ (۳) مردم به وعده‌ها و مداخله سیاسی بی‌اعتماد و بدگمان هستند و نخبگان حاکم نیز مشارکت و رقابت در سیاست را جدی نمی‌گیرند؛ (۴) چون تقاضاهای سیاسی و اجتماعی، اجازه و امکان شکل و تجمع نمی‌یابند، به‌صورت ایدئولوژی پنهان درمی‌آیند؛ (۵) نخبگان سیاسی، جایگاه برجسته و حرمت دارند و از قدرت زیادی برخوردارند و تنها عامل محدودکننده آن‌ها، مذهب و سنت است؛ (۶) رفتارهای سیاسی ترکیبی از فرصت‌طلبی، انفعال و کناره‌گیری، اعتراض سرپوشیده، و ترس است (بشیریه، ۱۳۸۰: ۱۵۹).

در مقابل، در فرهنگ سیاسی مشارکتی، اعضای نظام سیاسی به همه وجوه فرهنگ سیاسی توجه دارند و برای خویش در فرایند تصمیم‌گیری نقش فعالی قائلند. در این نوع فرهنگ، از آنجا که نخبگان و حتی توده‌های مردم، نوعی کنترل بر نقش‌ها، رویه‌ها، و سازوکارهای نظام سیاسی دارند، اعتماد، دامنه‌های گسترده‌ای از ذهنیت و روان فرد و جامعه را زیر پوشش می‌گیرد (خانیک، ۱۳۸۱: ۱۶۶). همچنین، می‌توان فرهنگ سیاسی را به فرهنگ سیاسی وفاق‌گرا و فرهنگ سیاسی منازعه‌گرا تقسیم کرد. در نوع نخست، معمولاً شهروندان و نخبگان، درباره شیوه‌های مناسب تصمیم‌گیری و اینکه مسائل اصلی جامعه چیست و چگونه باید آن‌ها را حل کرد، هم‌نظرند؛ در حالی که در فرهنگ نوع دوم، نظراتی که درباره مشروعیت نظام سیاسی و راه‌های مشکلات اصلی آن وجود دارند، به‌شدت دچار چنددستگی هستند (آلموند، ۱۳۷۶: ۷۷).

۲-۲. سرمایه اجتماعی

به‌نظر بورديو، سرمایه اجتماعی، مجموع منابع بالقوه و واقعی‌ای است که اعضای یک گروه را متحد و هر عضو را برای درخواست سرمایه اجتماعی مشترک، آماده می‌کند. ارتباطات یا شبکه‌های اجتماعی، قوی هستند (بورديو، ۱۹۸۶). وی بر این نظر است که ارزش‌های ارتباطی یک فرد یا حجم سرمایه اجتماعی یک عامل، به تعداد تماس‌های فعال و حجم

سرمایه فرهنگی و اقتصادی بستگی دارد که نشان‌دهنده تعامل بین ارتباطات و سرمایه مالی و فرهنگی است. سرمایه اجتماعی (ارتباط، پذیرش، و اقدام) اعتماد و اطمینان مشتریان سطح بالا را به دست می‌آورد.

فوکویاما بر این نظر است که قدرت و کارایی سرمایه اجتماعی در یک جامعه، به میزان پابندی اعضای جامعه به هنجارها و ارزش‌های مشترک و توانایی آن‌ها در دست کشیدن از منافع شخصی خود برای منافع عمومی بستگی دارد. به گفته او، سرمایه اجتماعی، مجموعه‌ای از ارزش‌ها و هنجارهای غیررسمی مشترک بین اعضای یک گروه است که در آن، همکاری مجاز است. اعتماد، ارزش‌ها، و هنجارهای مورد تأکید فوکویاما، عوامل مهمی در ساخت سرمایه اجتماعی خواهند بود (کتابی و همکاران، ۱۳۸۳).

به نظر پاتنام، سرمایه اجتماعی، دربردارنده دو نوع سرمایه است: سرمایه اجتماعی درون‌گروهی، و سرمایه اجتماعی برون‌گروهی. سرمایه اجتماعی درون‌گروهی، به موقعیت‌هایی اشاره دارد که افراد با دیگران، ارتباط نزدیکی دارند و روابط میان آن‌ها از نوع رابطه بسته است؛ زیرا، دیگران نمی‌توانند در رابطه میان دو یا چند نفر که با یکدیگر رابطه نزدیکی دارند، سهم شونند؛ بنابراین، سرمایه اجتماعی درون‌گروهی به روابط میان گروه‌های متجانس، مانند اعضای خانواده، دوستان نزدیک، و به‌طور کلی کسانی اشاره دارد که شباهت فکری بیشتری با هم دارند و پاتنام این نوع سرمایه اجتماعی را منحصر بفرق قلمداد می‌کند (پاتنام، ۲۰۰۰: ۱۱۵). این نوع سرمایه، زمانی به وجود می‌آید که افراد همانند خانواده یا دوستان نزدیک، حمایت‌های احساسی و هیجانی‌ای را برای یکدیگر فراهم کنند. سرمایه اجتماعی درون‌گروهی، دارای تنوع در زمینه‌ها و دارای ارتباطات شخصی قوی است. این سرمایه، با برانگیختن احساسات افراد، قابلیت خاصی برای بسیج افراد دارد (استون و جودی، ۲۰۱۱).

پاتنام بر این نظر است که سرمایه اجتماعی برون‌گروهی می‌تواند زمینه مناسبی را برای دستیابی به انواع دیگر سرمایه انسانی و مالی فراهم کند. این سرمایه می‌تواند با تقویت تعاملات اجتماعی خارج از فضای بسته دوستان و آشنایان و در نتیجه، افزایش اعتماد و کاهش فرصت‌طلبی، زمینه را برای افزایش بهره‌مندی افراد از تحصیلات و سرمایه اجتماعی‌شان فراهم کند و همچنین، می‌تواند عاملی برای رشد و شکوفایی سرمایه انسانی یک جامعه باشد (رحمانی و همکاران، ۱۳۸۶).

1. Stone and Jody

پورتینگا، سرمایه اجتماعی را به دو بعد شناختی و ساختاری تقسیم می‌کند. سرمایه اجتماعی ساختاری، در بردارنده مؤلفه‌های رفتاری و شدت و میزان ارتباط بین مردم و امکان نهادینه شدن روابط است. این نوع سرمایه اجتماعی، تشکل و عملکرد سازمان‌های رسمی و غیررسمی محلی را نیز دربر می‌گیرد که به‌عنوان ابزاری برای توسعه اجتماع خدمت می‌کنند. سرمایه اجتماعی ساختاری، از طریق سازمان‌های افقی و شبکه‌های اجتماعی ای شکل می‌گیرد که فرایند تصمیم‌گیری شفاف و جمعی، رهبران پاسخ‌گو، و تجارب عملی‌ای از اقدام جمعی و مسئولیت متقابل دارند (پورتینگا، ۲۰۰۶: ۵۵). هارپر^۲، درباره عوامل مؤثر بر شکل‌گیری سرمایه اجتماعی، بر این نظر است که همگنی در گروه‌ها که با کشیدن خط قرمز بین خودی‌ها و دیگران مشخص می‌شود، در ایجاد سرمایه اجتماعی برون‌گروهی تأثیرگذار است؛ ازسوی دیگر، ووی سیو^۳ ادعا می‌کند که گذشته توتالیتار جوامع شرقی و کشورهای دارای گذشته کمونیستی، منابع موجود، محدودیت دسترسی به منابع و فرصت‌های به‌وجودآمده، بر ایجاد این نوع سرمایه اجتماعی مؤثر بوده است (ووی سیو، ۲۰۱۱).

۳. چارچوب نظری پژوهش

فرهنگ سیاسی، جهت‌گیری ذهنی ملت‌ها، گروه‌های اجتماعی، یا افراد درباره سیاست است و تاحدی الگوی رفتار سیاسی را شکل می‌دهد (بشیریه، ۱۳۷۰). بر پایه نظر اندیشمندان در تاریخ ایران، فرهنگ سیاسی‌ای که نخبگان عصر قاجار و پس از قاجار از آن تأثیر پذیرفته‌اند، بیشتر، فرهنگ سیاسی‌ای از نوع تابعیتی و منازعه‌گرا بوده است. در واقع، بسیاری از چالش‌ها و موانع توسعه سیاسی، متأثر از شخصیت و فرهنگ ضد توسعه سرآمدان سیاسی بوده است نه تخصص و علم و تجربه آن‌ها (شهرام‌نیا و اسکندری، ۱۳۸۹: ۹۲). به‌رغم تحولات گسترده در ایران و تغییرات پر شمار نظام‌های سیاسی در چند قرن اخیر، فرهنگ سیاسی ایرانیان — از جمله نخبگان سیاسی — تغییر چندانی پیدا نکرده است. اغلب، سیاست، مشغله‌ای خصمانه تلقی شده و در آن، بهترین راهکار برای تأمین منافع هر طرف، ادامه منازعه و عدم سازش به‌شمار رفته است. در عین حال، در فرهنگ سیاسی نخبگان ایرانی، هرگونه منازعه‌ای که مدعی نفی اصول حاکم بر سیاست شود،

1. Poortinga
2. Harper
3. Wow Save

نایسند به‌شمار رفته است (بشیری، ۱۳۸۰). بدبهره‌گیری از اموال عمومی، فقدان روحیه کار جمعی و فروپاشی احزاب سیاسی، روحیه اقتدارگرایی و انتقادناپذیری، نداشتن سعه صدر و تحمل، خشم و خشونت، رفتارهایی هستند که کم‌وبیش از سوی نخبگان سیاسی ایران معاصر بروز یافته‌اند (بازرگان، ۱۳۷۲: ۵۸). ماروین زونیس در پژوهش خویش درباره روانشناسی نخبگان سیاسی ایران در دوران پهلوی، به این نتیجه رسیده است که چهار اصل نگرشی در میان نخبگان جاری است که مانع توسعه کشور می‌شود: (۱) بدبینی سیاسی؛ (۲) بی‌اعتمادی شخصی؛ (۳) عدم امنیت آشکار؛ (۴) بهره‌کشی میان‌فردی (زونیس، ۱۳۸۷: ۲۰). پژوهش مشابه گاستیل^۱ نیز نشان می‌دهد که فرهنگ سیاسی ایران، زمینه مساعدی را برای مشارکت و رقابت سیاسی ایجاد نمی‌کند. افزون‌براین، وی بر این نظر بود که ایرانیان معتقدند، آدمیان طبعاً شرور و قدرت‌طلبند، همه‌چیز در حال تغییر و غیرقابل اعتماد است، آدم باید به اطرافیانش بدبین و بی‌اعتماد باشد و حکومت، دشمن مردم است (گاستیل، ۱۹۵۸: ۳۲۵). به نظر می‌رسد، این نوع فرهنگ سیاسی در جامعه ایران، در بافت سنتی و قومی آن ریشه دارد که به‌صورت نهادینه‌شده در ته‌نشست ذهنی نخبگان سیاسی وجود دارد. نخبگان سیاسی در ایران تأکید دارند که باید منازعه سیاسی را از طریق منازعه سیاسی از بین برد. به بیان روشن‌تر، در میان آن‌ها، سیاست بیشتر به معنای چگونگی از میدان به‌در بردن رقبا و مخالفان دیده شده است تا به معنای چگونگی جلب همکاری و ایجاد آشتی و سازش برای اداره امور جامعه (بشیری، ۱۳۸۰). مجموعه این رفتارهای نخبگان سیاسی در ایران، در فرهنگ قبیله‌ای و عشیره‌ای ریشه دارد که مهم‌ترین ویژگی‌های آن، خویشاوندگرایی، روحیه جنگاوری، و ستیزه‌جویی، و بقا و بسط عشیره از طریق تهاجم و غارت بوده است (سریع‌القلم، ۱۳۸۹: ۸).

سرمایه اجتماعی که یکی از متغیرهای کلیدی در تحولات اجتماعی و سیاسی جامعه است، می‌تواند فرهنگ سیاسی را تحت الشعاع قرار دهد. به نظر پاتنام، سرمایه اجتماعی نهفته در هنجارها و شبکه‌های مشارکت مدنی، پیش‌نیاز توسعه اقتصادی، توسعه فرهنگ سیاسی دموکراتیک، و در نهایت حکمرانی کارآمد و دموکراتیک است. می‌توان این‌گونه گفت که سرمایه اجتماعی درون‌گروهی با تأکید بر حفظ ارزش‌های درونی گروه خود و اعتقاد به گروه‌های اولیه و دوستی، باعث می‌شود که فرهنگ سیاسی نخبگان، درون‌گروهی و محدود به جریان خاص خود شود و فرهنگ سیاسی نخبگان نیز حامی پرور و عشیره‌ای است؛ به این ترتیب که نخبگان

1. Gastil

سیاسی در تصمیم‌گیری‌های خود، عوامل گروهی، قومی، و طایفه‌ای (خودی) را در اولویت قرار می‌دهند و در نتیجه، این نوع سرمایه باعث ایجاد یک فرهنگ سیاسی رابطه‌محور خواهد شد که تنها گروه‌های خودی را از منافع قدرت بهره‌مند می‌کند. در کشورهای پیشرفته و توسعه‌یافته، به سرمایه اجتماعی درون‌گروهی دیگر چندان توجه نمی‌شود؛ زیرا، این نوع سرمایه، سبب خط‌کشی اجتماعی بین خود و دیگری می‌شود و افراد، ارتباطات خود را تنها به افراد نزدیک محدود خواهند کرد؛ ولی سرمایه اجتماعی برون‌گروهی در سطح بالایی قرار دارد؛ زیرا این نوع سرمایه، اعتماد متقابل بین افراد و سایر اعضای جامعه را افزایش می‌دهد و زمینه رشد فرهنگ سیاسی را فراهم می‌کند.

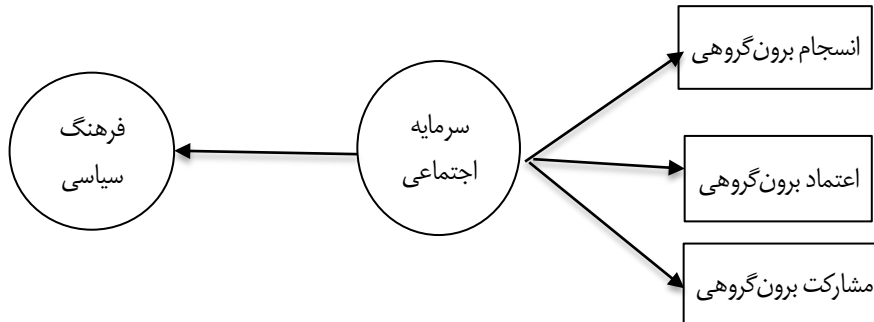
سطوح سرمایه اجتماعی: «بحث اینکه هنگام طرح موضوع سرمایه اجتماعی در سطوح فردی، متوسط، یا کلان در مطالعات سرمایه اجتماعی باید به چه نوع سرمایه اجتماعی‌ای اشاره کرد، به پیدایش موضوعات مختلفی منجر شده است. در حالی که برخی از پژوهشگران معتقدند، سرمایه اجتماعی را باید در سطح فردی نگریست، برخی دیگر بر این نظرند که باید در سطح جمعی و اجتماعی به آن توجه شود و دسته سوم نیز معتقد به وجود ویژگی پویای سرمایه اجتماعی است. این گروه، استعداد و توانایی سرمایه اجتماعی را در سطوح مختلف فردی، متوسط، و کلان، قابل افزایش می‌دانند. احساس تعلقی که در خانواده، جامعه، حرفه، کشور، و غیره وجود دارد، باعث افزایش سرمایه اجتماعی در سطح خرد و فردی می‌شود. در پژوهش‌های اخیر درباره سرمایه اجتماعی، این اجماع کلی وجود دارد که سرمایه اجتماعی را می‌توان از سطح فردی تا سطح جامعه ارزیابی کرد و معتقدند که نوعی تعامل بین سه سطح خرد، متوسط، و کلان وجود دارد» (غفاری، ۱۳۹۰: ۵۸).

به‌طور خلاصه می‌توان چارچوب نظری این پژوهش را به‌شکل زیر ترسیم کرد.

شکل شماره (۱). چارچوب نظری پژوهش

متغیر	ابعاد/نظریه پرداز	مؤلفه‌ها و نظریه‌پردازان	متغیر	ابعاد/نظریه پرداز
سرمایه اجتماعی	درون‌گروهی	اعتماد	فرهنگ سیاسی	محدود
	پاتنام	کلمن، بوردیو و پاتنام		بی تفاوت
	برون‌گروهی	انسجام دورکیم		عمل‌گرا
		پاتنام		مشارکت دورکیم

شکل شماره (۲). الگوی پژوهش

۴. فرضیه‌های پژوهش

≠ فرضیه اصلی پژوهش

- به نظر می‌رسد سرمایه اجتماعی برون‌گروهی بر فرهنگ سیاسی نخبگان در خوزستان تأثیرگذار است.

≠ فرضیه‌های فرعی پژوهش

- به نظر می‌رسد، افزایش بعد انسجام برون‌گروهی متغیر سرمایه اجتماعی، باعث تقویت فرهنگ سیاسی نخبگان خوزستان می‌شود.

- به نظر می‌رسد، افزایش بعد اعتماد برون‌گروهی متغیر سرمایه اجتماعی، باعث تقویت فرهنگ سیاسی نخبگان خوزستان می‌شود.

- به نظر می‌رسد، افزایش بعد مشارکت برون‌گروهی متغیر سرمایه اجتماعی، باعث تقویت فرهنگ سیاسی نخبگان خوزستان می‌شود.

۵. روش پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد کمی و شیوه پیمایشی اجرا شده است. جامعه آماری، در بردارنده همه نخبگان سیاسی حاکم (استاندار، معاونان حوزه استاندار، نمایندگان مجلس، مدیران کل و معاونان، رؤسای اداره‌ها، فرمانداران و شهرداران و معاونان، و بخشداران شهرستان‌های استان خوزستان) در استان خوزستان است ($N=448$). حجم نمونه بر اساس جدول کرجسی و مورگان، ۲۱۴ نفر و با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس (داوطلبانه)، انتخاب شدند. داده‌های مورد نیاز

در این مطالعه به کمک پرسش‌نامه گردآوری شد. روایی^۱ ابزار سنجش، از نوع صوری^۲ ارزیابی شد؛ در روایی صوری، گویه‌ها و طیف‌های به‌کارگرفته‌شده در پرسش‌نامه در اختیار تعدادی از جامعه‌شناسان و کارشناسان قرار گرفت و از آنان خواسته شد تا نظر خود را اعلام کنند. برای اطمینان از پایایی^۳ طیف‌های موجود در پرسش‌نامه نیز از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد.

جدول شماره (۱). ضریب آلفای کرونباخ متغیرها و تعداد گویه‌های هر متغیر

متغیر	تعداد گویه‌ها	آلفای کرونباخ
فرهنگ سیاسی	۲۵	۰/۷۸
سرمایه اجتماعی برون‌گروهی	۲۱	۰/۷۶
انسجام برون‌گروهی	۶	۰/۷۳
اعتماد برون‌گروهی	۹	۰/۷۵
مشارکت برون‌گروهی	۶	۰/۷۹

آلفای کرونباخ، پایایی پژوهش را نشان می‌دهد. داده‌های جدول شماره (۱) نشان می‌دهد که مقدار آلفای کرونباخ متغیرهای پژوهش بالاتر از ۰/۰۷ است که نشان‌دهنده همبستگی درونی بالا بین گویه‌های پژوهش است.

۶. تعاریف نظری و عملیاتی متغیرها

فرهنگ سیاسی: دربرگیرنده جهت‌گیری‌ها، ارزیابی‌ها، و ایستارهای افراد در مورد نظام سیاسی و بخش‌های مختلف آن و نیز جهت‌گیری در برابر گرایش‌ها و طرز برداشت‌ها از نقش خود در سیاست است (آلموند و وربا، ۱۹۶۳: ۱۳). برای عملیاتی کردن این متغیر از پرسش‌نامه پژوهشگرساخته براساس نظر تسلر استفاده شد. گویه‌ها در قالب طیف لیکرت (کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) ۱ تا ۵ نمره‌گذاری شد.

سرمایه اجتماعی برون‌گروهی: این نوع سرمایه با پیوندهای ضعیف و کم‌عمق‌تر که موجب پیوندهای بین‌گروهی می‌شود (مانند همکاری‌های تجاری، دوستی، یا گروه‌های قومی مختلف) شناخته می‌شود (نیازی و دیگران، ۱۳۹۸: ۳۶-۳۵). این متغیر به سه بعد شامل انسجام، اعتماد، و مشارکت برون‌گروهی تقسیم و در قالب طیف لیکرت نمره‌گذاری شد. همچنین، برای عملیاتی کردن این متغیر از پرسش‌نامه پژوهشگرساخته استفاده شد.

1. Validity
2. Face Validity
3. Reliability

۷. یافته‌های پژوهش

۷-۱. یافته‌های توصیفی

جدول شماره (۲). فراوانی آزمودنی‌ها برحسب جنسیت و تحصیلات و سن

درصد فراوانی	فراوانی	
۹۰/۲	۱۹۳	مرد
۹/۸	۲۱	زن
۱۰۰	۲۱۴	جمع
۲۲/۹	۴۹	کارشناسی
۵۹/۳	۱۲۷	کارشناسی ارشد
۱۷/۸	۳۸	دکتری
۱۰۰	۲۱۴	جمع
۲۲/۹	۴۹	۳۰ تا ۴۰ سال
۵۶/۵	۱۲۱	۴۱ تا ۵۰
۲۰/۶	۴۴	۵۰ به بالا
۱۰۰	۲۱۴	جمع

برپایه داده‌های جدول شماره (۲) از مجموع ۲۱۴ نفر شرکت‌کننده در پژوهش، ۱۹۳ نفر (۹۰/۲ درصد) مرد و تنها ۲۱ نفر (۹/۸ درصد) زن، ۱۲۷ نفر (۵۹/۳ درصد) دارای مدرک فوق لیسانس، ۴۹ نفر (۲۲/۹ درصد) دارای مدرک لیسانس و تنها ۳۸ نفر (۱۷/۸ درصد) دارای مدرک دکترا بوده‌اند. به لحاظ محدوده سنی نیز ۱۲۱ نفر (۵۶/۵ درصد) از اعضای نمونه بین ۴۱ تا ۵۰ سال، ۴۹ نفر (۲۲/۹ درصد) بین ۳۰ تا ۴۰ سال و تنها ۴۴ نفر (۲۰/۶ درصد) بالاتر از ۵۰ سال داشته‌اند.

همان‌گونه که در جدول شماره (۳) مشاهده می‌شود، در متغیر فرهنگ سیاسی، میانگین و انحراف معیار، به ترتیب ۶۴/۱۹ و ۱۰/۱۶، در مؤلفه انسجام برون‌گروهی به ترتیب ۱۸/۹۹ و ۳/۸۵، در مؤلفه اعتماد برون‌گروهی، به ترتیب ۲۶/۲۹ و ۳/۸۹، در مؤلفه مشارکت برون‌گروهی به ترتیب ۱۶/۵۰ و ۳/۷۱، و سرانجام، در متغیر شاخص کلی سرمایه اجتماعی برون‌گروهی که از ترکیب سه بعد به دست می‌آید، میانگین و انحراف معیار به ترتیب ۶۱/۷۸ و ۸/۷۸ به دست آمد.

جدول شماره (۳). یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
فرهنگ سیاسی	۶۴/۱۹	۱۰/۱۶	۲۵	۱۱۶
انسجام برون‌گروهی	۱۸/۹۹	۳/۸۵	۶	۳۰
اعتماد برون‌گروهی	۲۶/۲۹	۳/۸۹	۹	۳۷
مشارکت برون‌گروهی	۱۶/۵۰	۳/۷۱	۶	۳۰
شاخص سرمایه اجتماعی برون‌گروهی	۶۱/۷۸	۸/۷۸	۲۱	۹۱

۲-۷. آمار استنباطی تحقیق

جدول ماتریس همبستگی، رابطه بین ابعاد متغیر سرمایه اجتماعی با فرهنگ سیاسی را بررسی می‌کند. گفتنی است، هنگامی که سطح سنجش هر دو متغیر، فاصله‌ای باشد، بر پایه نظریه‌های آمار، از آزمون پیرسون استفاده می‌شود.

جدول شماره (۴). ماتریس همبستگی مرتبه صفر بین ابعاد متغیر مستقل با فرهنگ سیاسی

متغیر	انسجام برون گروهی	اعتماد برون گروهی	مشارکت برون گروهی	شاخص کل سرمایه اجتماعی برون گروهی
اعتماد برون گروهی	۰/۴۳۵**			
مشارکت برون گروهی	۰/۴۰۶**	۰/۴۱۲**		
شاخص کل سرمایه اجتماعی برون گروهی	۰/۳۹۸**	۰/۴۳۸*	۰/۳۶۳**	
فرهنگ سیاسی نخبگان	۰/۳۲۸**	۰/۴۸۸**	۰/۳۶۳**	۰/۵۱۴*

داده‌های جدول شماره (۴) نشان می‌دهد که بین اعتماد برون گروهی با فرهنگ سیاسی نخبگان، رابطه معناداری وجود دارد؛ به این ترتیب که با افزایش اعتماد برون گروهی، میزان فرهنگ سیاسی نخبگان نیز بیشتر می‌شود؛ بنابراین، فرضیه فوق تأیید می‌شود. بین بعد مشارکت برون گروهی با فرهنگ سیاسی، رابطه معناداری وجود دارد؛ زیرا سطح معناداری این متغیر، زیر ۰/۵ است؛ بنابراین، فرضیه سوم نیز تأیید می‌شود. تفسیر این داده‌ها به این شکل است که با افزایش مشارکت برون گروهی، میزان فرهنگ سیاسی نخبگان نیز بیشتر می‌شود. شاخص کل سرمایه اجتماعی برون گروهی، از ترکیب ۳ بعد به دست می‌آید. نتایج فرضیه چهارم، به رابطه بین سرمایه اجتماعی برون گروهی با فرهنگ سیاسی نخبگان نشان می‌دهد که بین این دو متغیر نیز رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ زیرا، سطح معناداری این فرضیه، زیر ۰/۵ است؛ بنابراین، فرضیه فوق نیز تأیید می‌شود.

۳-۷. رگرسیون

برای انجام رگرسیون، پیش فرض‌هایی مانند خطی بودن رابطه متغیر مستقل و وابسته، نرمال بودن توزیع مانده‌ها، استقلال مقادیر مانده‌ها و نرمال بودن توزیع متغیر وابسته لازم است. به منظور بررسی تأثیر متغیرهای مستقل از روش رگرسیون گام به گام استفاده شده است؛ در این روش، متغیرهای مستقل به ترتیب اهمیت، وارد مدل می‌شوند؛ با این تفاوت که هر بار، پس از ورود یک متغیر، متغیرهایی که تاکنون وارد شده‌اند، دوباره بررسی می‌شوند و اگر سطح معناداریشان کاهش

یافت، از مدل خارج می‌شوند، و گرنه باقی می‌مانند (غیاثوند، ۱۳۸۷: ۲۰۰).

در بررسی استقلال خطاها با استفاده از آزمون دوربین واتسون در تحلیل رگرسیون، به‌ویژه زمانی که متغیرها در طول یک فاصله زمانی، مطالعه می‌شوند، ممکن است تغییر داده‌ها در طول زمان از الگوی خاصی پیروی کند. برای تشخیص این الگو از آزمون دوربین واتسون استفاده می‌شود. مفهوم مستقل بودن، به این معنا است که نتیجه یک مشاهده، تأثیری بر نتیجه مشاهدات دیگر نداشته باشد. در رگرسیون، بیشتر هنگامی که رفتار متغیر وابسته در یک بازه زمانی مطالعه می‌شود، ممکن است با مشکل مستقل نبودن خطاها روبه‌رو شویم. به این نوع ارتباط در داده‌ها، خودهمبستگی می‌گویند. در صورت وجود خودهمبستگی در خطاها، نمی‌توان از رگرسیون خطی استفاده کرد؛ از این‌رو، برای بررسی این فرض، از آزمون دوربین واتسون استفاده می‌شود. آماره دوربین واتسون بین ۰ تا ۴ است. اگر بین باقیمانده‌ها، همبستگی متوالی وجود نداشته باشد، مقدار این آماره باید به ۲ نزدیک باشد. اگر به صفر نزدیک باشد، نشان‌دهنده همبستگی مثبت و اگر به ۴ نزدیک باشد، نشان‌دهنده همبستگی منفی است. در مجموع، اگر این آماره بین ۱/۵ تا ۲/۵ باشد، وضعیت نرمالی برای تحقیق محسوب می‌شود (ساعتچی، ۱۳۹۱). با توجه به اینکه مقدار آماره دوربین واتسون در دامنه ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گرفته است، می‌توان گفت، پیش فرض استقلال خطاها رعایت شده است.

جدول شماره (۵). نتایج آزمون دوربین واتسون برای بررسی استقلال خطاهای متغیرهای پیش‌بین

مدل	همبستگی چندگانه	ضریب تبیین	خطای استاندارد برآورد	مقدار دوربین واتسون
۱	۰/۸۷۳	۰/۶۲۳	۲/۷۶	۱/۹۲

خروجی جدول شماره (۶) نشان می‌دهد که اندازه عامل تورم واریانس برای تمام متغیرهای پیش‌بین از مقدار ۱۰ کمتر است. همچنین، مقدار ضریب تحمل برای تمام متغیرها، از مقدار ۰/۱ بیشتر است؛ بنابراین، پیش فرض عدم هم‌خطی متغیرهای پیش‌بین رعایت شده است (ساعتچی، ۱۳۹۱).

جدول شماره (۶). نتایج آزمون هم‌خطی بررسی وجود هم‌خطی از طریق ضریب تحمل و عامل تورم واریانس

شاخص	ضریب تحمل	عامل تورم واریانس
فرهنگ سیاسی نخبگان	۰/۷۴۵	۱/۳۹
سرمایه اجتماعی برون‌گروهی	۰/۶۴۷	۱/۴۵

داده‌های جدول شماره (۷) نشان می‌دهد که در بین ابعاد متغیر سرمایه اجتماعی، بعد اعتماد

برون گروهی، بیشترین همبستگی را با فرهنگ سیاسی دارد؛ به گونه‌ای که این متغیر، قادر به تبیین بیش از ۰/۱۲ از واریانس فرهنگ سیاسی است. مقدار بتای اعتماد برون گروهی (۰/۲۸۲) نشان می‌دهد که با اضافه شدن یک واحد به سطح اعتماد پاسخ‌گویان، فرهنگ سیاسی آن‌ها به همان میزان افزایش می‌یابد. همچنین، با ورود بعد مشارکت برون گروهی به معادله، مقدار R2 به ۰/۱۹ درصد رسید؛ بنابراین، این دو بعد، قادر به تبیین بیش از ۰/۱۹ از واریانس متغیر فرهنگ سیاسی هستند. گفتنی است، بعد انسجام برون گروهی از مدل خارج شد و نتوانست فرهنگ سیاسی را تبیین کند.

جدول شماره (۷). تبیین متغیر فرهنگ سیاسی نخبگان بر اساس متغیرهای مستقل

مرحله	متغیر	Beta	B	T	Sig	R	R2
۱	اعتماد برون گروهی	۰/۲۵۷	۰/۲۱۶	۵/۰۸	۰/۰۰۰	۰/۳۵۴	۰/۱۲۵
۲	مشارکت برون گروهی	۰/۱۹۲	۰/۱۶۰	۴/۵۱	۰/۰۰۰	۰/۲۶۳	۰/۱۹۴

نتیجه‌گیری

فرهنگ سیاسی در دهه ۱۹۶۰ وارد ادبیات سیاسی شد و بسیاری از نظریه‌پردازان با توجه به بافت فرهنگی و اجتماعی خود، درصدد توجیه و تفسیر این پدیده در بستر تاریخی جامعه برآمدند. سرمایه اجتماعی برون گروهی، از جمله عواملی است که می‌تواند به شدت بر فرهنگ سیاسی تأثیرگذار باشد. سرمایه اجتماعی، به طور کلی به کمیت و کیفیت روابط اجتماعی‌ای اشاره دارد که فرد با اعضای دیگر اجتماع برقرار می‌کند. این مقاله، به صورت تجربی، رابطه بین سرمایه اجتماعی و فرهنگ سیاسی را در بین نخبگان سیاسی خوزستان بررسی کرده است.

جامعه آماری پژوهش، دربردارنده ۲۱۴ شرکت‌کننده است که ۱۹۳ نفر (۹۰/۲ درصد) از آن‌ها، مرد و تنها ۲۱ نفر (۹/۸ درصد) زن، ۱۲۷ نفر (۵۹/۳ درصد) دارای مدرک فوق لیسانس، ۴۹ نفر (۲۲/۹ درصد) دارای مدرک لیسانس و تنها ۳۸ نفر (۱۷/۸ درصد) دارای مدرک دکترا بوده‌اند. همچنین، از مجموع ۲۱۴ شرکت‌کننده در پژوهش، ۱۵۶ نفر (۷۲/۹ درصد) دارای موقعیت شغلی سطح سه، شامل فرمانداران، شهرداران و معاونان نشان و رؤسای ادارات بوده‌اند. ۵۴ نفر (۲۵/۲ درصد) از اعضای نمونه، صاحب موقعیت شغلی سطح دو (شامل مدیران کل دستگاه‌های اجرایی و معاونان نشان) و تنها ۴ نفر (۱/۹ درصد) از آن‌ها، در موقعیت سطح یک (شامل استاندار، معاونان استاندار، و نمایندگان مجلس) بودند.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین همه ابعاد متغیر سرمایه اجتماعی (اعتماد،

انسجام، و مشارکت) با فرهنگ سیاسی، رابطه معناداری وجود دارد؛ به گونه‌ای که با افزایش اعتماد، انسجام، و مشارکت، میزان فرهنگ سیاسی نخبگان نیز افزایش می‌یابد.

بین انسجام برون‌گروهی و فرهنگ سیاسی نخبگان سیاسی حاکم در استان خوزستان رابطه معناداری وجود دارد. براین اساس، هرگاه نخبگان در سطح کلان مدیریتی، دارای انسجام کافی در تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات خود باشند، به‌مرور زمینه بهبود شاخص‌های فرهنگ سیاسی در بین آن‌ها فراهم خواهد شد. هرچه انسجام در بین افراد یک گروه سیاسی بیشتر باشد، نخبگان و اعضای آن گروه، دموکراتیک‌تر و عمل‌گراتر خواهند بود. برپایه نظر پاتنام، سرمایه اجتماعی، نقش مهمی در شکل‌گیری فرهنگ سیاسی مشارکتی و دموکراتیک دارد. وی نقش منابعی مانند هنجارها، شبکه‌ها، و اعتماد را نیز در تقویت جوامع مدنی، مهم می‌داند که این امر باعث ارتقای سطح همکاری، انسجام، امنیت، و مشارکت می‌شود.

یافته‌های این پژوهش، با نظریه «پیوندهای ضعیف» گرانووتر^۱ همخوانی دارد. گرانووتر بر این نظر بود که روابط منسجم میان اعضای یک گروه، سبب روابط ضعیف با اعضای گروه‌های خارجی شده و سرمایه اجتماعی را کاهش می‌دهد و در مقابل، پیوندهای ضعیف درون‌گروهی، موجب ایجاد روابط با افراد و گروه‌های خارجی شده و به ایجاد سرمایه اجتماعی می‌انجامد (سایبرت، ۲۰۰۱).

همچنین، نتایج این پژوهش با یافته‌های بندویس (۲۰۱۱)، احمدی نمکی (۱۳۹۲)، رهبر قاضی و همکاران (۱۳۹۵) و ژوتر و هیندلز (۲۰۱۲) همسویی دارد. با توجه به معناداری رابطه اعتماد برون‌گروهی و فرهنگ سیاسی در بین نخبگان سیاسی استان خوزستان، می‌توان نتیجه گرفت که نخبگان سیاسی در سطوح مدیریتی کلان، نیازمند اعتماد به یکدیگر هستند. هنگامی که نخبگان سیاسی به هم اعتماد کامل دارند، وظایف خود را به‌درستی انجام می‌دهند، به قواعد بازی سیاست پایبندی بیشتری دارند، و الگوهای فرهنگی اجتماع را بیشتر رعایت می‌کنند، در رفتارها و تصمیم‌گیری‌های سیاسی، دموکراتیک‌تر رفتار می‌کنند، مدارای بیشتری از خود بروز می‌دهند و در نهایت، نسبت به سرنوشت سیاسی اجتماع خود حساسیت بیشتری نشان می‌دهند.

در همین راستا، با توجه به رابطه معنادار میان مشارکت برون‌گروهی و فرهنگ سیاسی

1. Granovetter

نخبگان حاکم در استان خوزستان، هرگاه نیروها و نخبگان سیاسی، در جامعه و مسئولیت‌ها مشارکت داشته باشند و در تصمیم‌گیری‌های سیاسی دخالت داده شوند، با اهداف و آرمان‌های اجتماع سیاسی خود احساس یگانگی بیشتری دارند. مشارکت بیشتر افراد در مسئولیت‌ها، زمینه را برای رشد اجتماعی و سیاسی آن‌ها و پیروی هرچه بیشتر آن‌ها از الگوهای فرهنگ سیاسی مستقر فراهم می‌کند. چنین افرادی، عموماً در رویکردهای خود، دموکرات‌تر و عمل‌گراتر خواهند بود و سرانجام، بی‌تفاوتی سیاسی کمتری در برابر کسانی خواهند داشت که در امور دخالت داده نمی‌شوند. می‌توان گفت، با افزایش سرمایه اجتماعی در بین شهروندان یک جامعه، فرهنگ سیاسی، از حالت محدود و وابسته فاصله گرفته و به سوی فرهنگ سیاسی مشارکتی حرکت می‌کند. جامعه، همراه با توسعه و پیشرفت اقتصادی، نیازمند ارتقای سرمایه اجتماعی درون‌گروهی به سرمایه اجتماعی برون‌گروهی نیز می‌باشد؛ به بیان روشن‌تر، اعتماد و همبستگی که در سطح خانواده، دوستان، و آشنایان و افراد قبیله وجود دارد، باید به سطح جامعه ارتقا یابد. برپایه نتایج به‌دست‌آمده در بخش یافته‌های پژوهش و همچنین، با توجه به اهداف پژوهش، به‌طور خلاصه پیشنهادهای زیر را می‌توان ارائه داد:

- ترغیب و حمایت نهادهای اجتماعی، صنفی، و حرفه‌ای و ترغیب به ایجاد و حمایت نهادهای اجتماعی، جزو راه‌های بنیادین برای تقویت سرمایه اجتماعی است. هویت مشترک افراد در قالب نهادهای اجتماعی تقویت می‌شود و همکاری‌های گروهی و اعتماد بین افراد افزایش می‌یابد؛

- به تشکل‌های مدنی مستقل، آزادی فعالیت داده شود تا مشارکت عمومی افزایش یابد؛
- برخی شاخص‌ها مانند درستکاری، صادق بودن، شفاف بودن، انصاف داشتن، و وفاداری، ارزش‌های قابل‌اتکایی به‌شمار می‌آیند که حضور آن‌ها در شبکه‌های اجتماعی، زمینه‌ساز ایجاد سرمایه اجتماعی می‌شود؛ بنابراین، تحقق این ارزش‌ها، که از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، امری ضروری برای فرهنگ مردم ایران است؛

- مدیران می‌توانند با ایجاد نظام‌های مشارکتی، توجه به نمادهای فرهنگی، و ایفای نقش رهبری، در راستای غنی‌سازی فرهنگ سیاسی گام بردارند. در چنین فضایی، احساس هویت جمعی و سازمانی، احساس تعلق به آینده مشترک، و بسیاری از مؤلفه‌های فرهنگی دیگر تقویت می‌شود؛

- تأمین امنیت مشارکت داوطلبانه شهروندان در نهادهای اجتماعی، خودداری از تصرف

بخش‌های مختلف اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی کشور، و واگذاری فعالیت‌های مربوط به نهادهای عمومی برای جلب مشارکت آنان و در نتیجه، فراهم شدن زمینه برای ایجاد و تقویت نهادهای اجتماعی و شبکه‌های اعتماد بین افراد مختلف، یکی از توصیه‌های کاربردی است؛ - یکی از دلایل اصلی ضعف سرمایه برون‌گروهی، ضعف در نظام آموزشی ما در راستای گسترش، آموزش، و ترویج فعالیت‌های گروهی است. شایسته است که این آموزش‌ها به‌گونه‌ای پیوسته از مدارس تا دانشگاه‌ها، روش‌ها و فرهنگ فعالیت‌های جمعی را آموزش و گسترش دهند؛

- فرهنگ سیاسی نخبگان، محیط ذهنی و نگرشی‌ای است که نظام سیاسی، درون آن عمل می‌کند و این محیط ذهنی در عمل، شکل‌دهنده انتخاب مردم در زندگی سیاسی روزمره به‌شمار می‌آید؛ اما فرهنگ سیاسی نخبگان، چندان تحت تأثیر گرایش‌های نوین قرار نگرفته و متحول نشده است؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود که از ظرفیت گسترده‌ای به‌نام سازمان‌ها و تشکل‌های غیرحکومتی، مانند احزاب، برای ارتقای سطح فرهنگ سیاسی نخبگان استفاده شود؛

- پیشنهاد می‌شود که نخبگان سطوح کلان سیاسی، رویکردها و سازوکارهای تصمیم‌گیری مبتنی بر انحصار را کنار بگذارند و نخبگان سطوح پایین‌تر را در امر تصمیم‌گیری شرکت دهند؛

در کنار این پیشنهادها، لازم است به برخی محدودیت‌هایی که در فرایند انجام این پژوهش، مشکلاتی را برای پژوهشگر پدید آورد، اشاره شود؛ شرایط کرونایی حاکم بر کشور و به‌ویژه سازمان‌های دولتی، پژوهشگر را در پر کردن پرسش‌نامه‌های پژوهش با مشکل روبه‌رو کرد. همچنین، گفتنی است که پرسش‌نامه‌های استاندارد معمولاً با بافت فرهنگی و اجتماعی جامعه ما در برخی موارد همخوانی ندارند و همین امر باعث می‌شود که در تعمیم نتایج پژوهش، با احتیاط زیادی روبه‌رو شوند.

منابع

- احمدی، یعقوب؛ نمکی، آزاد (۱۳۹۱)، «سرمایه اجتماعی و گونه‌های دموکراتیک فرهنگ سیاسی»، فصلنامه علوم اجتماعی، شماره ۵۹.
- ادریسی، افسانه؛ همتی، محمدابراهیم؛ ذوالفقاری، ابوالفضل (۱۳۹۸)، «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و نگرش به فرهنگ دموکراتیک؛ مورد مطالعه شهروندان شهرستان سمنان»، دوفصلنامه جامعه‌شناسی سیاسی جهان اسلام، دوره ۷، شماره ۲، (۱۵).
- افشانی، سیدعلیرضا؛ جعفری، زینب (۱۳۹۵)، «رابطه سرمایه اجتماعی و امید به آینده در بین دانشجویان دانشگاه یزد»، فصلنامه علوم اجتماعی، دوره ۲۵، شماره ۷۳.
- آلموند، گابریل (۱۳۷۶)، «جامعه‌پذیری سیاسی و فرهنگ سیاسی»، ترجمه علیرضا طیب، اطلاعات سیاسی-اقتصادی، شماره ۱۱۳، ۱۱۴.
- باستانی، علیرضا؛ رزمی، سید محمدجواد (۱۳۹۳)، «رتبه‌بندی غیرمستقیم استان‌های ایران برحسب سرمایه اجتماعی»، فصلنامه علمی و پژوهشی رفاه اجتماعی، سال چهاردهم، شماره ۵۵.
- باگناسکو، آرنالدو (۱۳۸۵)، اعتماد و سرمایه اجتماعی، ترجمه محمد خضری، فرامز تقی لود، و فرزاد پورسعید، پژوهشکده مطالعات راهبری.
- بشیریه، حسین (۱۳۸۰)، موانع توسعه سیاسی در ایران، تهران: گام نور.
- _____ (۱۳۷۰)، «توسعه و فرهنگ»، میزگرد نامه فرهنگ، شماره ۵ و ۶.
- پای، لوسین (۱۳۷۰)، فرهنگ سیاسی و توسعه سیاسی، ترجمه مجید محمدی، نامه فرهنگ، شماره ۵-۶، سال دوم.
- _____ (۱۳۸۰)، بحران‌ها و توالی‌ها در توسعه سیاسی، ترجمه غلامرضا سروری، تهران: نشر مطالعات راهبری.
- تاجبخش، کیان (۱۳۸۵)، سرمایه اجتماعی، اعتماد و دموکراسی، تهران: شیرازه توس.
- چیلکوت، رونالد (۱۳۷۸)، نظریه‌های سیاست مقایسه‌ای، ترجمه وحید جهان بزرگی و علیرضا طیب، تهران: مؤسسه خدمات فرهنگی رسا.
- حاجی‌زاده، حمدالله (۱۳۹۷)، «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و نگرش به دموکراسی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شاهد.
- خانیکی، هادی (۱۳۸۲)، قدرت، جامعه مدنی و مطبوعات، تهران: طرح نو.
- رحمانی، تیمور؛ عباسی‌نژاد، حسین؛ امیری، میثم (۱۳۸۶)، «بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر رشد اقتصادی ایران»، فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، سال ششم، شماره ۲.
- رهبرقاضی، محمودرضا، گشول، سعید؛ عربیان، حسین؛ آشنایی، سهیلا (۱۳۹۵)، «بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر فرهنگ سیاسی مشارکتی»، فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی فرهنگی، دوره چهارم، شماره ۴.
- سریع‌القلم، محمود (۱۳۸۹)، فرهنگ سیاسی ایران، تهران: فرزانه روز.
- شریف، محمدرضا (۱۳۸۱)، انقلاب آرام: درآمدی بر تحول فرهنگ سیاسی در ایران، تهران: روزنه.

شهرام‌نیا، امیرمسعود؛ اسکندی، مجید (۱۳۸۹)، «ناکارآمدی نخبگان سیاسی در کارآمدسازی روند توسعه ایران عصر پهلوی»، نشریه گنجینه اسناد، شماره ۷۷.

قوام، عبدالعلی (۱۳۷۳)، سیاست‌های مقایسه‌ای، تهران: سمت.

کتابی، محمود؛ گنجی، محمد؛ احمدی، یعقوب؛ معصومی، رضا (۱۳۸۳)، «دین، سرمایه اجتماعی و توسعه اجتماعی فرهنگی»، مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان، شماره ۱۷.

محمدی‌فر، نجات؛ مسعودنیا، حسین؛ مرادی، گل‌مراد (۱۳۹۰)، «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و فرهنگ سیاسی دانشجویان؛ مطالعه موردی دانشگاه اصفهان»، مطالعات فرهنگ و ارتباطات، سال دوازدهم، شماره شانزدهم.

مظلوم خداهشهری، مهدی و همکاران (۱۳۹۹)، «بررسی رابطه توسعه اجتماعی و فرهنگ سیاسی در جامعه ایران؛ مطالعه موردی شهروندان شهر رشت»، پژوهشنامه علوم سیاسی، سال پانزدهم، شماره سوم.

معین‌الدینی، جواد؛ صنعت‌خواه، علیرضا؛ دادخواه‌فر، معصومه (۱۳۹۲)، «سرمایه اجتماعی برون‌گروهی و عوامل مؤثر بر آن در بین شهروندان شهر کرمان»، مطالعات جامعه‌شناسی شهری، سال سوم، شماره ششم.

Almond, Gabriel A. (1956), "Comparative Political Systems", *Journal of Politics*, No. 18.

Arneil, Barbara. (2006), *Diverse Communities, The Problem with Social Capital*, Cambridge University Press.

Arneil, Barbara (2006), *Diverse Communities, The Problem with Social Capital*, Cambridge University Press.

Benavides, U. (2011). "The Impact of Elite Political Culture and Political Institutions on Democratic Consolidation in Latin America: A Comparative Study of Colombia and Venezuela", *The Journal of Politics*, Vol.18, No.3.

Bourdieu, Pierre (1986), *Forms of Capital*, Richards (ed), Hand Book of Theory and Research for the Sociology of Education, New York: Green Wood Press

Cohen, M. J., Lupu, N. and Zechmeister, E. J. (2016), "The Political Culture of Democracy in the Americas", 2016/17. *Americas*, 17.

Gillen, L., Coromina, L., Saris, W. E (2011), "Measurement of Social Participation and It's Place in Social Capital Theory", *Social Indicators Research*, 100.

Harper, Rosalyn (2011), "The Measurement of Social Capital in the United Kingdom", available at: www.oecd.org/dataoecd/21/48/2381103.pdf.

Kirbis. I. (2013), "Political-Participation and Non-Democratic Political Culture in Western Europe", *East Centraleurope and Post Yuyoslar Countries*, Democracy in transition.

- Lynch, J and Kaplan, G. (1997), "Understanding How Inequality in the Distribution of Income Effect Health", *Journal of Health Psychology*, Vol.2.
- Poortinga, W. (2006), "Social Relations or Social Capital? Individual and Community Health Effects of Bonding Social Capital", *Social Science and Medicine*, No. 63.
- Putnam, R. D. (2000), *Bowling alone: The Collapse and Revival of American Community*", Simon and Schuster.
- Ston. W. Jody .H (2011), "Measuring Social Capital: Towards a Standardised Approach", available at: <http://www.aes.asn.au/conferences/2002/PAPERS/Hughes.pdd>
- Seibert, S. E., Kraimer, M. L. and Liden, R. C. (2001), A Social Capital Theory of Career Success", *Academy of Management Journal*, 44(2).
- Voicu, Bogdam (2011), "Eastern Europeans and their Lower Levels of Bridging Social Capital: Between Individual and Societal Determinants", available at: www.iccv.ro/valori/conferinte.html.

